

LITERATŪRINĖS KOMPOZICIJOS KŪRIMAS TEMA, IDĖJA, PAGRINDINIAI ASPEKTAI

TEATRO MOKYTOJA, REŽISIERĖ: JOLANTA PUPKIENĖ
ANYKŠČIŲ KULTŪROS CENTRO, TROŠKŪNŲ SKYRIUS
(TROŠKŪNŲ KAZIO INČIŪROS GIMNAZIJA)
2021 M.



DARBO PATIRTIS, KOMPETENCIJA

- LITERATŪRINES, POETINES KOMPOZICIJAS KURIU IR DALYVAUJU RESPUBLIKINIUOSE MENINIO SKAITYMO KONKURSUOSE NUO 2001 M.

- ESU SUKŪRUSI IR PASTAČIUSI 14 KOMPOZICIJŲ

- RESPUBLIKINIUOSE TURUOSE DALYVAUJU DVIEJŲ AMŽIAUS GRUPIŲ KONCENTRUOSE, TAI 5 – 8 KL. IR 9 – 12 KLASIŲ GRUPĖSE

-LITERATŪRINĖS KOMPOZICIJOS NE KARTĄ BUVO APDOVANOTOS RESPUBLIKINIUOSE TURUOSE (1, 2, 3 LAIPSNIO DIPLOMAI)

**KURDAMA LITERATŪRINĖS KOMPOZICIJOS,
VADOVAUJUSI 8 PAGRINDINIAIS ASPEKTAIS, KURIUOS
SIEKDAMA KŪRYBINIO REZULTATO JUNGIU Į VIENĄ
VISUMĄ**

1. KŪRYBINĖ KOMANDA (VAIKAI IR JAUNIMAS)
2. KURIAMOS KOMPOZICIJOS TEMA, IDĖJA (PASIRINKIMO MOTYVAI, AKTUALUMAS)
3. AUTORIAI. MENINĖS KOMPOZICIJOS MEDŽIAGA
4. KOMPOZICIJOS STRUKTŪRA, TEMOS, IDĖJOS IŠDĖSTYMAS, VEIKSMŲ GRANDINĖ
5. KOMPOZICIJOS JUNGIMAS (ŽODINIS TARPŲ UŽPILDYMAS)
6. MENINĖS KOMPOZICIJOS VEIKSMAS IR TEKSTO PERTRANSLIAVIMAS ŽIŪROVAMS
7. PAGALBINIŲ PRIEMONIŲ AR REKVIZITO (DAIKTŲ) NAUDOJIMAS
8. ESTETINIS, VIZUALUS VAIZDAS

1. KŪRYBINĖ KOMANDA (VAIKAI IR JAUNIMAS)

- Anykščių kultūros centro, Troškūnų teatro studija „Mes“, kurią vienija dvi grupės (vaikų ir jaunimo). Manau, kad vaikas ar jaunuolis turi degti tuo ką daro ir gerai jaustis scenoje, todėl renkuosi vaikus ar jaunimą, kurie nori kartu kurti kompoziciją.
- Rinkdamasi ar kviesdama vaikus ne visada galvoju apie taisyklingai, iškilmingai, sodriu balsu kalbančius.
- Manau, kad svarbiausi skaitovo privalumai kompozicijoje yra laisvumas, gyvumas, įtaiga, temos pertransliavimas žiūrovams, komandinis darbas, vizualus, estetinis skaitovo vaizdas, produktyvus (tinkamas) pagalbinių priemonių ar rekvizito naudojimas (daiktų).
- **Kūrybinio darbo procese daug netaisyklingo kalbėjimo galima ištaisyti (tam yra daug artikuliacinių pratimų, žaidimų).**
- Rekomenduočiau rinktis gyvus, netradicinės išvaizdos vaikus. Kaip ir spektaklyje, taip ir literatūrinėje kompozicijoje, galime vaikų trūkumus scenoje paversti privalumais. Priklauso nuo to, kaip mes sugebam jiems parinkti tekstus ir suformuoti jiems užduotis.

2. KURIAMOS MENINĖS KOMPOZICIJOS TEMA, IDĖJA PASIRINKIMO MOTYVAI, AKTUALUMAS

- Keliu klausimą - kodėl renkuosi šią temą, kam to reikia. Ar aktuali tema vaikams ir jaunimui (bendraujame, kalbame, dalinamės nuomonėmis). Turiu galvoti, ar komanda sugebės įvykdyti jiems keliamas užduotis pagal pasirinktą temą.
- Vengiu rinktis skausmingas temas, kurios yra labai asmeniškios ir gan dažnai kelia vaikams ir jaunimui negatyvias mintis. Tokiu atveju dalyviai (jaunimas) nenoriai dirba arba tik vykdo vadovo paliepimus.
- Vengiu rinktis globalias temas (politika, gamtos išsaugojimas ir t.t.).
- Visada noriai renkuosi tautosakinę medžiagą, nes mano komandos vaikai greitai pagauna „kampą“. Todėl didžioji dalis mano kompozicijų yra tautosakinės.
- Kodėl tautosaka ? Manau, kad tai viena sunkiausių ir aktualiausių temų. Yra didžiulė galimybė parodyti balso, intonacijos, kalbėjimo manieras galimybes (paukščių pamėgdžiojimai, greitakalbės, vaizdingi žodžiai, žodeliai, pasikartojimai, pašmaikštavimai, pasirokavimai, tarmės ir t.t.).

3. SKAITOMŲ KŪRINIŲ AUTORIAI. MENINĖS KOMPOZICIJOS MEDŽIAGA

- Pagal pasirinktą temą, problematiką, renku, skaitau, derinu, taikau kūrinus.
- Renkuosi nuo 3 iki 5 autorių skaitomus kūrinus.
- Per didelis kiekis skaitomų autorių kūrinių suteikia daug darbo išgryninti vieną pasirinktą temą.
- Užuoat skirdama laiką, galvojimui apie tai, kas gali patikti komisijai arba žiūrovams, kaip užimti kokią nors vietą, energiją nukreipiu į kūrinių skaitymą, rinkimą, duodu vaikams užduotis rasti kūrinus arba tautosakinę medžiagą pasirinkta menines kompozicijos tema.
- Įtraukiu vaikus į skaitomų kūrinių meninį procesą, skirdama namuose perskaityti vieną ar kitą ištrauką ir repeticijoje išgryninti idėją, ką norėjo tuo pasakyti vienas ar kitas autorius.

4. MENINĖS KOMPOZICIJOS STRUKTŪRA, TEMOS, IDĖJOS IŠDĖSTYMAS, VEIKSMŲ GRANDINĖ

- Kompozicijos trukmė yra tik 10 min., bet vis tik, tai yra mažas spektaklis, kurį kuriant, turime vadovautis tam tikrais kriterijais.
- Kompozicija turi turėti fabulą (įvykių visuma), įvykių grandinė pasirinkta tema. Tai galima vadinti pasirinktos temos potėmių išdėstymu.
- Pirmiausia visada galvoju apie kompozicijos įvadą (paaiškinimą apie ką bus kalbama kompozicijoje, problemos iškėlimas).
- Po įvado - keletas potėmių dėstymų.
- Po keletos potėmių išdėstymo seka pagrindinis įvykis (kas yra svarbiausia pasirinkta kalbama tema). **Aukščiausias taškas.**
- Po pagrindinio įvykio seka tolimesnis potėmių dėstymas.
- Kompozicijos atomazga - kas iš viso to (paaiškinimas, metaforos, vardan ko rodžiau šią kompoziciją, ką norėjau pasakyti).

5. MENINĖS KOMPOZICIJOS JUNGIMAS (ŽODINIS, RITMINIS TARPŲ UŽPILDYMAS)

- Galvoju, kaip sujungti turimus poetinės kompozicijos tekstus.
- Parinkti tinkamus žodžius, sakinius, kurie derėtų su kuriamos meninės kompozicijos tema.
- Nedėkingiausia yra poezija, poetinės kompozicijos atveju. Sujungti meistriškai skaitomus eilėraščius yra sudėtinga, todėl dažniausiai renkuosi prozą.
- Patarimas vengti per dažno kalbėjimo chorų (nors ne visada pavyksta).
- Dažnai naudoju klausiamuosius sakinius ir atsakymus tarpams užpildyti viena ar kita tema.
- Galima naudoti įvairų ritmą, kuris gali būti išgaunamas rankomis, kojomis.
- Patarimas naudoti įvairius teminius garsus, kuriuos galima išgauti kalbėjimu, garsu (jūros ošimas, žiemos vėjas, paukščių pamėgdžiojimo garsai, įvairios stichijos).

6. MENINĖS KOMPOZICIJOS VEIKSMAS IR TEKSTO PERTRANSLIAVIMAS ŽIŪROVAMS

- Darbas su veikėjais (šiuo atveju kompozicijos dalyviais).

- Niekada nenaudoju tokios taktikos, kaip iš kart išmokus tekstą, stoti į sceną ir „kalti“ kompozicijos tekstą.

- Visada pradedu nuo improvizacinių pratimų, žaidimų pasirinkta kompozicijos tema:

Pavyzdžiui:

- **Vaikščiojimas po visą sceną, išnaudojant sceninę erdvę, neleidžiant vienam su kitu bendrauti.**

- **Pasiima visi veikėjai popieriaus lapus, juos sulamdo. Prieiti prie žmogaus ir įteikti dovaną (sulamdytą popieriaus lapą), pasakant turimą tekstą iš kompozicijos.**

- **Asmeninių istorijų pasakojimas iš turimų kompozicijos tekstų (transliuoti žiūrovui), kad vaikas suvoktų kompozicijos temą ir idėją ir gebėtų ją įtikinamai perpasakoti žiūrovams.**

- Kai vaikai atsipalaiduoja, tada skaitome tekstus ir kartu kuriame veiksmą, tinkantį vienai ar kitai situacijai.

-Išsidėstau sceną į keturias dalis: Priekis, dešinė pusė, kairė pusė, antrasis scenos planas.

Paprasti brėžiniai, kuriuos visada naudoju:

-Priekinė linija, grupė vaikėjų kairėje scenos pusėje, grupė veikėjų dešinėje scenos pusėje, stovėjimas į žiūrovus nugarą, stovėjimas šaškių ar šachmatų tvarka, stovėjimas V forma, stovėjimas viena linija vienas už kito.

Judėjimas, veiksmas:

-Judėti visada privalome taip, kad skaitovo dėmesys būtų nukreiptas į žiūrovus.

-Įtaigus kalbėjimas. Kalbėti garsiai, įtaigiai bet nešaukti, nebent to reikalauja skaitomas tekstas.

-Nenaudoti papildomų, nereikalingų judesių ar nenatūralių gestų rankomis ar akimis.

- Skaitančiojo teksto skaitymas ir dėmesys nukreiptas į žiūrovą o ne į komandos narį (kitą dalyvį).

-Pirmasis planas (vienas pagrindinis kalbantysis), o visi kiti aktyvūs dalyviai, tai reiškia tuo metu, kai vienas kalba, kiti nežiūri į lubas ar kojas, o dalyvauja kalbančiojo istorijoje.

7. PAGALBINIŲ PRIEMONIŲ AR REKVIZITO NAUDOJIMAS

- Saikingas pagalbinių priemonių naudojimas pagal pasirinktą temą.
- Vengiu naudoti muziką (muzikos įrašą), todėl, kad galima netikslingai panaudota muzika sugriauti idėją ir temos pasirinkimą.
- Pastaruosius metus visai nenaudoju jokių daiktų ir patarčiau jų vengti, nes gan dažnai daiktai vaiką įpareigoja sutelkti pagrindinį dėmesį ne į skaitomą tekstą ar teisingą veiksmo pozicijos pasirinkimą, bet į turimus daiktus (kur dėti, ką daryti, kur laikyti tuos daiktus, ką su jais veikti).
- Tik minimalistinis ir tikslinis daiktų naudojimas, kurie suteikia prasmės kompozicijai ir atitinka pasirinktos temos idėją bei padeda ją įprasminti.
- Pararčiau sutelkti visą dėmesį į tekstus o ne į daiktus.

8. ESTETINIS, VIZUALUS SCENINIS VAIZDAS

- Apranga paprasta, tvarkinga, nesuteikianti vaikui diskomforto, neiššaukianti.
- Vengti ryškių aprangos spalvų, kurios dažnai blaško žiūrovų dėmesį ir neleidžia susikoncentruoti į skaitomus kūrinis.
- Vengti aukštakulnių batelių, iškilmingų šukuosenų, puošnių suknelių ir kt.
- Vengti aprangos pagal pasirinktą kompozicijos temą (liaudiški drabužiai ir kt.) , tai kartais banaliai atrodo.

AČIŪ UŽ DĖMESĮ !